

با گادامر در لحظه‌های هستی

● شیوا کاویانی

هایدگر در جلسه‌های سخنرانی آموزشی او در دانشگاه حضور می‌یافت. در خارج از آلمان در کشورهای گوناگون، از جمله انگلیس و آمریکا، درس داده و سخنرانی‌های بسیار نموده است. کتاب مشهور او حقیقت و روش *Wahrheit und Method* (۱۹۶۰)، اثر پایه‌ای هرمنوتیک فلسفی در دانشگاه‌ها و در دنیای فلسفه‌ی پس از جنگ است. در سال ۱۹۹۵ آخرین و دهمین جلد از مجموعه‌ی آثار خود را به چاپ رساند که در برگزیده‌ی آثار فلسفی؛ هرمنوتیک؛ اخلاق؛ فلسفه‌ی یونان و فلسفه‌ی نو؛ زیبایی‌شناسی؛ و شعر می‌باشد. جشن نامه گادامر نیز در جشن ۹۰ سالگی او در آلمان به چاپ رسید که به انگلیسی هم ترجمه شده.

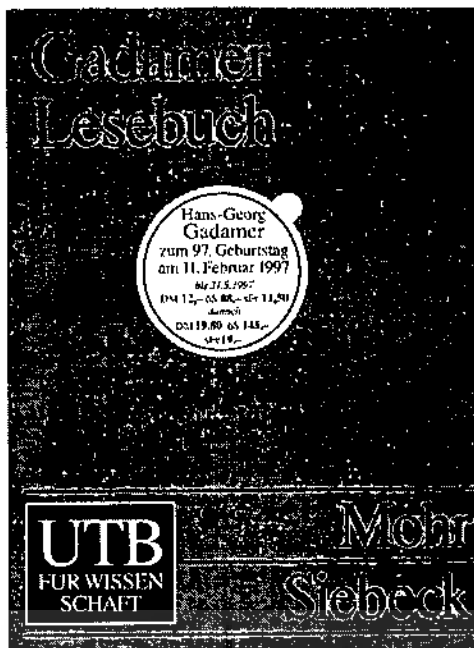
کتاب مطالعه یا کتاب درسی *Lesebuch* گادامر که با پیشگفتار ژان گروپدین و کارنامه‌ی زندگی خود نوشت گادامر به تازگی، ۱۹۹۷، به چاپ رسیده، در برگزیده‌ی چهار بخش اصلی است:

(الف) هرمنوتیک

۱. هرمنوتیک کلاسیک و فلسفی (۱۹۶۸)
 ۲. مسایل کلی هرمنوتیک (۱۹۶۶)
 ۳. زبان و فهم (۱۹۷۰)
 ۴. درباره امکان فلسفه اخلاق (۱۹۶۳)
 ۵. از واژه تا مفهوم (۱۹۹۵)
- (ب) زیبایی‌شناسی
۱. زیبایی‌شناسی و هرمنوتیک (۱۹۶۴)
 ۲. حقیقت واژه‌ها (۱۹۷۱)
 ۳. متن و تفسیر (۱۹۸۳)
 ۴. واژه و تصویر (۱۹۹۲)
- (ج) فلسفه و تاریخ آن

۱. فلسفه یونانی و اندیشه‌ی مدرن (۱۹۷۸)
 ۲. افلاطون همچون تمثیل‌گر (تصویرگر) (۱۹۸۸)
 ۳. میراث هگل (۱۹۸۰)
 ۴. هایدگر و زبان متافیزیکی (۱۹۶۸)
 ۵. هرمنوتیک و تمایز هستی‌شناسانه (۱۹۸۹)
- (د) گادامر و مسأله‌ی گفتار
۱. بازنگری گفت‌وگو [گفتار] در آثار کلی (۱۹۹۶)
- پی‌گفتار (پس‌گفتار)
فهرست نام‌ها
فهرست اصطلاح‌ها

در سفر آخری که سال گذشته به ۸ کشور جهان برای سخنرانی در کنگره‌ها و دانشگاه‌های گوناگون به ویژه در دانشگاه‌های آلمان داشتیم، فرصتی پیش آمد که از نزدیک با دانشمندان، ایران‌شناسان نامدار و آخرین نسل بازمانده‌ی فیلسوفان هستی‌گرای آلمان، فیلسوف و دانشمند برجسته، گادامر، هم‌گفت‌وگوهای اندیشمندانه داشته باشیم که به زودی در یک کتاب چاپ خواهد شد. در گفت‌وگوی صمیمانه و ژرف با گادامر در خانه‌اش، موضوع‌های مهم فلسفی؛ زبان و جهان کنونی و مهم‌تر از همه، جایگاه فیلسوف در زمانه‌ی خود؛ و جنگ دوم، مورد بحث قرار گرفت. □

Gadamer, Hans Georg: *Gadamer Lesebuch*. hrsg. von Jean Grondin. - Tübingen: Mohr 1997.

با انقلاب سوم کپرنیکی نیچه، فلسفه‌ی پس از کانت که با انقلاب کپرنیکی دوم او دچار دگرگونی‌های اساسی در عقل‌گرایی و تجربه‌گرایی محض به عنوان بنیادهای شناخت و نیز شناخت‌شناسی؛ مقوله‌ی زمان؛ فلسفه اخلاق و زیبایی‌شناسی شده بود، به جهشی نو دست یافت. پیامد انقلاب فلسفی نیچه، نه تنها فلسفه همچون فیزیک کپرنیکی به معنای راستین خود ره یافت و بر هنجار هستی ژرف پوییش آغاز نهاد که نقد بنیادی مدرنیته، دانش‌شناسی؛ فلسفه‌ی اخلاق؛ هنر و زیبایی‌شناسی؛ ایدئولوژی مذهبی؛ سیاست و علم تاریخ و جامعه‌شناسی با درنگ‌های گوناگون نتیجه در این زمینه‌ها، به گوهر هستی‌گرایانه خود با رهیافتی فرازجویانه و نقاد درآمد. در این رهگذار، فلسفه و هنر و در یک کلام، تمامی زمینه‌های دانش انسانی از اندیشه‌های نیچه تأثیر پذیرفت. از میان فیلسوفان هستی‌گرا با آن‌که هایدگر سامان اندیشگی خود را بر جهان بینی نیچه استوار کرد، اما در این ره پویی به گوهر راستین آن دست نیافت و به راهی دیگر رفت. گادامر در جایگاه فیلسوف هستی‌گرا و فراز جو، با دریافت نگرش ژرف نیچه و به گفته‌ی او، هم‌کودک زمان خود شد و هم‌چیره بر آن و رها از کژاندیشی‌های درنگ نایافته.

هانس گتورگ گادامر در سال ۱۹۰۰ در شهر مایورگ آلمان زاده شد. دکترای فلسفه‌ی خود را به سال ۱۹۲۲ با پاول ناترپ و رساله‌ی استادی خود را با مارتین هایدگر گذراند؛ مدتی تا سال ۱۹۲۹ به آموزش خصوصی پرداخت. از سال ۱۹۳۹ با عنوان پروفیسوری در دانشگاه لایپزیگ؛ از سال ۱۹۴۷ تا ۱۹۳۹ در دانشگاه فرانکفورت؛ و از سال ۱۹۴۹ تا ۱۹۶۸، زمان بازنشستگی، در دانشگاه معروف هایدلبرگ تدریس کرد. جالب این‌که، خود

کلمه «فضول» را به فتح اول ضبط و معنای آن را به صورت «کسی که به چیزهای زاید و لایعنی اشتغال کند» ضبط کرده‌اند.

در حالیکه «فضول» در این بیت به ضم اول بوده و به معنای یاوه‌گویی می‌باشد.

ص ۱۳۹ بیت ۶۹۰

نور خواهی به دست موسی وار

دست در گرد جیب خویش بر آر

در مورد این بیت مرقوم فرموده‌اند:

بیت اشاره دارد به آیه شریفه «وَنَزَعُ يَدَهُ فَإِنَّا هِيَ بِيضَاءُ لِلنَّاطِرِينَ» (اعراف: ۱۰۸/۷)

در حالی که اگر بخواهیم دقیقاً اشاره و تلمیح بیت را بگوئیم بیت اشاره دارد به آیه شریفه: «وَأَذِلُّ يَدَكَ فَيَجِيْبُكَ تَخْرُجُ بِيضَاءً مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ» (نمل: ۱۲/۲۷) و نیز اشاره دارد به آیه شریفه ۲۲ از سوره قصص.

صفحه ۱۶۲ بیت ۸۹۷

نوح را عمر جمله ده صد بود

حرص و امید او بر آن آسود

در توضیحات این بیت به جای «نوح را عمر»، به صورت «عمر را نوح» ضبط شده که غلط چاپی بوده و مرقوم فرموده‌اند که:

در قرآن مجید مدت بودن او در نبوت پیش از طوفان ۹۵۰ سال ذکر شده است:

«قَلْبَتْ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ أَوْ يَزِيدُونَ» (الصافات: ۱۳۷) که در این صورت آیه ۱۴ سوره عنکبوت و آیه ۱۴۷ سوره صافات با هم درآمخته شده و به صورت غلط چاپ شده است و درست آن بدین صورت است: «قَلْبَتْ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا» (عنکبوت: ۱۴/۲۹)

صفحه ۱۶۲ بیت ۹۱۹

گرچه روده چون زخم شانه؟

بر ره سیل چون گنم خانه؟

آقای دکتر اشرف زاده «گرچه روده» را به معنای «کلاف نخ در هم رفته» ضبط کرده‌اند. در حالیکه کلمه روده ورود به معنای مرغ یا گوسفندی است که همه پر و موی او را کاملاً کنده و به روغن بریان کرده باشند و نیز به معنای درخت برگ ریخته می‌باشد. و گربه روده به معنای گربه‌ای است که موهایش ریخته شده باشد. آنچه در این جا ذکر شد صرفاً برای کامل تر شدن اثری است که انجام آن در واقع یک اقدام مهم و جدی بوده است. توفیقات روز افزون مؤلف فاضل را در ارائه آثار پر بارتر از ایزد متعال خواهانیم. □

پرنوشت:

۱- این بیت معروف را قاضی نورالله شوشتری در مجالس المؤمنین به نام مولانا ذکر کرده است.

۲- کلیات شمس، استاد فروزفر، ص ۳۳۹.

۳- ترک جوشی کرده‌ام من نیم خام

از حکیم غزنوی بشنو تمام

در الهی نامه گوید شرح این

آن حکیم غیب و فخر لعارین

۳- «و من كان في هذه اعمى فهو في الآخرة اعمى و اضل منبلا» (السرى: ۳۲/۱۷)